

УДК 069.1:323.23(477)«195/196»
ББК 63е(4УКР)лб

Ольга Тєвікова
Вікторія Вощенко

Ідеологічні аспекти діяльності музеїв Української РСР в 1950 – 1960-их рр.

У статті схарактеризовано ідеологічну політику радянської влади в Україні в період 1950 – 1960-их рр., що здійснювалась через музейні заклади; проаналізовано засоби й методи ідеологічного впливу на українське населення та результати такого впливу; окреслено роль музею як потужного засобу ідеологічної пропаганди в громадсько-політичному й культурно-освітньому житті України.

Ключові слова: *радянська політика, комуністична ідеологія, пропаганда й агітація, музей, національні пам'ятки.*

Музеї відіграють значну роль у розвитку суспільства. На них покладено важливі соціокультурні функції, серед яких: збирання, охорона й популяризація цінних об'єктів природи, пам'яток історії та культури людства, зберігання історичного досвіду попередніх поколінь, виховання й формування особистості людини, її ціннісних орієнтацій, естетичних смаків тощо. Це своєрідний науково-дослідний та інформаційний центр, що вивчає всі види джерел. Музеї призначені зберігати історичні пам'ятки та культурні цінності. Окрім того, музеї справляють величезний емоційний і виховний вплив на людину, здійснюють культурну організацію її вільного часу, активізують до участі у формуванні культурного середовища певного регіону, до вивчення і збереження пам'яток. У часи панування радянської влади на території України їхню роль було зведено до пропаганди й агітації панівної комуністичної ідеології та ідеологічного виховання українського населення.

© Тєвікова О., Вощенко В., 2017

Тєвікова Ольга Валентинівна - кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

Вощенко Вікторія Юрївна - кандидат філософських наук, доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

Загалом проблемі музейництва в Україні присвячено значний історіографічний доробок від 1950-их рр. і до сьогодні, який за характером і змістом можна класифікувати на такі групи: 1) праці, присвячені теорії музейної справи й методиці організації музейної діяльності; 2) дослідження з історії розвитку українських музеїв; 3) наукові розвідки, що розкривають проблеми становлення та розвитку громадського музейного руху, історичного краєзнавства й пам'яткознавства; 4) напрацювання щодо вивчення досвіду та практичної діяльності окремих музеїв.

Радянські дослідники зробили значний внесок у розвиток теоретичних і методологічних досліджень музейництва в Україні, але проігнорували такі питання, як надмірна ідеологізація музейної діяльності, жорсткий контроль з боку партійних органів, ствердження концепції соціального музею та ін.^{1,2,3}. Наприкінці 1980-их – на початку 1990-их рр. з'являється низка публікацій П. Тронька, В. Войналовича, Ю. Данилюка, С. Заремби та інших, у яких розкрито проблеми розвитку історичного краєзнавства та пам'яткознавства^{4,5,6,7,8}. З-поміж сучасних дослідників проблем музейництва в Україні варто згадати праці Є. Ярошенка, М. Рутинського, Р. Маньковської, О. Крука, І. Горбана, що вивчають важливі проблеми функціонування музеїв^{9,10,11,12,13}. Однак, незважаючи на чисельність і тематичну різноманітність опублікованих праць, запропонована нами тема ще не достатньо висвітлена в науковій літературі. Саме тому пропонується проаналізувати музеї України як інструмент ідеологічної політики радянської влади в період 1950 – 1960-их рр.

Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) схарактеризувати основні тенденції розвитку музеїв окресленого періоду; 2) розкрити ідеологічні завдання та функції, що були покладені на ці установи; 3) проаналізувати державну музейну політику та пропагандистську діяльність музеїв.

Загальнокультурна ситуація 1950 – 1960-их рр. визначалась впливом суперечливих тенденцій. З одного боку, реформи нового керівництва на чолі з М. Хрущовим сприяли лібералізації всіх сфер життя тогочасного суспільства, у тому числі й культури, започаткували нову хвилю українізації, зростання інтересу громадськості до проблем збереження національної історико-

культурної спадщини тощо. Але з іншого боку, не припинялись негативні процеси, зумовлені пануванням комуністичного ідеології й командно-адміністративної системи управління країною. Продовжувалась русифікація українців, боротьба з будь-якими проявами націоналізму та патріотизму, а в зв'язку з цим – нищення національних українських традицій і цінностей, фальсифікація та замовчування історичної дійсності.

Музеї належали до числа культурно-освітніх установ і відігравали значну роль у громадсько-політичному й культурно-освітньому житті тогочасної країни. Ці заклади підпорядковувались Управлінню музеїв та охорони пам'ятників культури, що було підвітне Міністерству культури УРСР. Загальні принципи розвитку музеїв, основи теорії й наукової методики їхньої діяльності розробляли Відділ музеєзнавства НДІ та методичні центри при Міністерстві культури, а також окремі державні музеї республіки. На музеї покладалися такі завдання: проведення науково-дослідницької роботи, комплектування і вивчення музейних пам'яток і колекцій, створення наукової документації, зберігання, охорона й реставрація музейних предметів, створення літератури різного характеру, організація експозиційної та екскурсійної діяльності, а також здійснення виховної роботи.

Основою для організації всіх видів і форм музейної діяльності була марксистсько-ленінська методологія. Музеї, окрім усього іншого, повинні були проводити відповідну комуністичній ідеології науково-просвітницьку та освітню діяльність, виконувати роль політосвітніх установ та мобілізуватися на участь в усіх політичних кампаніях влади: поширення ідей про єдиноправильність учення марксизму-ленінізму й визначну роль комуністичної партії в житті країни та суспільства, шкідливість і непотрібність західних буржуазних ідеологій, пропаганда індустріалізації, колгоспного способу виробництва, досягнень і переваг радянської сільськогосподарської системи, нового соціалістичного побуту, інтернаціоналізму й ідеї дружби народів СРСР, проведення антирелігійної роботи тощо. Підтвердженням цього є і той факт, що музей будь-якого профілю повинен був містити в своїй структурі експозиційний матеріал, присвячений радянській історії, комуністичній ідеології чи атеїстичній пропаганді.

Окрім чітко визначених меж діяльності роботу музеїв ускладнювали й інші обставини. У результаті зруйнованої в роки війни соціокультурної інфраструктури установи функціонували в край несприятливих умовах. Більшість музейних установ не мали достатніх для своїх експозицій і виставок площ і приміщень, розміщувалися у пристосованих будинках, потребували капітального ремонту, проведення електроліній та освітлення, благоустрою прилеглих територій тощо. Багато визначних пам'яток культури було пошкоджено, зруйновано чи взагалі втрачено назавжди, а цінні експонати вивезено за межі країни.

Величезною заслугою керівництва було намагання вирішити більшість із зазначених вище проблем, зокрема було розширено мережу музейних установ і збільшено їхні фонди. На розбудову культурно-освітньої мережі, в т.ч. і музеїв, спрямовували значні кошти. Станом на 1 січня 1962 р. нараховувалося 136 краєзнавчих, історичних, літературно-меморіальних та художніх музеїв, а в їхніх фондах налічувалося 2 037502 пам'яток, проте лише 10% із них знаходились в експозиціях^{14,15}. У загальній кількості музеїв велику частку становили краєзнавчі музеї. Окремим напрямом розвитку музейництва в УРСР було заснування музеїв, що розміщувалися в навчальних закладах^{16,17}.

Значні кошти спрямовувалися на капітальний ремонт приміщень музеїв, реставрацію й консервацію пам'яток, благоустрій територій музеїв, насадження поблизу них парків, розбудови скверів, будівництво під'їзних доріг тощо. Наприклад, для розбудови Корсунь-Шевченківського Державного музею історії Корсунь-Шевченківської битви в 1953 р. було асигновано 1,635 млн. крб.; для ремонту та науково-дослідницької діяльності Вінницького обласного краєзнавчого музею з бюджету було виділено в 1955 р. 198,3 тис. руб.^{18,19}. На той час це були досить великі кошти. При чому за своєчасним і повним використанням асигнованих коштів вівся суворий контроль. Важливе значення для збереження приміщення та фондів музеїв мали владні заборони щодо використання цих приміщень не за потребою, наприклад, для господарських потреб, як це було з культовими спорудами²⁰.

Водночас недостатньо виділялося коштів на придбання музеями необхідних експонатів, особливо якщо це були культові пам'ятки чи пам'ятки, пов'язані з національною історією країни. Так, 1953 року на придбання творів живопису й скульптури Чернігівському історичному музеєві було видано всього 7 000 руб., у той час як тільки одна з небагатьох необхідних музею картин – копія “Штурм Зимового Палацу” коштувала 12 500 руб.²¹.

Попри загальне послаблення ідеологічного тиску влади на населення, музеї продовжували перебувати під її пильним контролем. Щодо них діяли цензорські перевірки та ідеологічні чистки. Робота музеїв, усі музейні фонди, наукова й методологічна література, зміст музейних лекцій та екскурсій, навіть книги відгуків і побажань обов'язково періодично перевірялися на предмет відповідності настановам і завданням партії. Цензори складали відповідні акти щодо ідейного спрямування музеїв, дозволяли або забороняли експонувати ті чи ті матеріали й складали відповідні списки вилучення забороненого матеріалу²².

Найбільше перевірок і втручань у свою діяльність зазнали краєзнавчі, етнографічні й історичні музеї, музеї, пов'язані з історією релігії. Наприклад, із фондів Київського Державного Заповідника “Києво-Печерська Лавра” тільки за 1953 рік було вилучено 139 експонатів, які нібито «не мали ніякої музейної цінності», а насправді становили певну загрозу ідеології й політиці комуністичної влади. Серед них були гравюри, літографії з портретів митрополитів та інші ілюстрації релігійного змісту, які датувались XVIII – XX ст. Списанню підлягали також експонати, що висвітлювали історію нацистської Німеччини, царського дому, «ворожих урядів Громадянської війни» (УНР, Гетьманат, Директорія) та ін.²³.

Під час оформлення експозиції або організації виставки, що тією чи тією мірою презентували історію України, прославляли українську мову й національну культуру, зберігали пам'ять про релігійні традиції та історію церкви, відстоювали право українців на власну історію, культуру і державність, Управління музеїв та охорони пам'ятників культури вимагало їхньої перебудови відповідно до комуністичної ідеології й радянської політики. У формуванні музейних експозицій і проведенні екскурсій основний

акцент слід було робити на радянському періоді, комуністичній ідеології, соціалістичних здобутках тощо. Організовувати широке роз'яснення створення СРСР і величезні переваги об'єднання держав, історичне значення встановлення радянської влади в Україні, представляти матеріали, що розкривають ідею дружби народів СРСР, керівну роль комуністичної партії в розквіті народного господарства й культури країни, у піднесенні матеріального добробуту трудящих; розповідати про такі важливі події в житті країни, як відбудова, індустріалізація, колективізація, прийняття Конституції СРСР тощо^{24,25}.

Якщо робота музею не пропагувала партійних рішень і політики радянської влади, а також не возвеличувала “непорушної дружби народів СРСР”, то її визначали як таку, що не відповідала вимогам і була погано організована. Наприклад, схвальні оцінки отримав колектив Уманського краєзнавчого музею, який представив у виставці матеріали, що характеризували досягнення сільського господарства краю за роки післявоєнних п'ятирічок, діяльність великого птахорадгоспу “Ягубець”, цифрові дані про виконання плану з полезахисних насаджень, фото передових працівників, нагородження орденами й медалями за трудові успіхи тощо. Натомість незадовільною визнано роботу Лубенського краєзнавчого музею через відсутність матеріалів про післявоєнний період, про відбудову й розвиток народного господарства краю, про XIX з'їзд КПРС, про V сесію Верховної Ради СРСР і т.п.²⁶.

У відсутності ідейної спрямованості звинуватили керівництво Бахчисарайського палацу-музею, що презентував історію гірської частини Криму від найдавніших часів до 1783 року (приєднання Криму до Російської імперії). Зокрема, зазначено, що експозиції музею “позбавляють можливості відвідувача зрозуміти історичну добу того часу”, “не розкривають ворожу діяльність татарських буржуазних націоналістів”, “прославляють могутність кримських ханів та ідеалізують кулацький побут татарських мурз”²⁷. Натомість потрібно показати героїчну боротьбу російського й українського народів проти кримського ханства та султанської Туреччини, а також зацентувати увагу на новому

радянському періодові розвитку Криму. У зв'язку з цим Міністерство культури припинило діяльність цього музею як самостійного закладу, об'єднавши його з музеєм Печерних міст і створивши Бахчисарайський історичний музей.

Значної хвилі фальсифікацій музейні установи України зазнали в результаті святкування 300-річчя возз'єднання України з Росією (1954 рік). Партія вимагала від роботи цих закладів “глибокого розкриття спільності походження українського й російського народів”, доведення “їхньої спільної історії та вічної дружби”²⁵. Міністерство культури УРСР рекомендувало історичним і краєзнавчим музеям “підкреслити ідею про те, що український народ завжди прагнув до об'єднання з братнім народом, у якому він вбачав свого надійного захисника й союзника і, возз'єднавшись із великим російським народом, тим самим зберіг себе як націю”²⁸. Загалом, презентуючи будь-який період історії України, необхідно було підкреслювати споконвічну єдність українського та російського народів, постійне прагнення України до возз'єднання з Росією й домінуючу роль Росії у спільному історичному розвитку.

Подібним чином були сфальсифіковані історичні події та процеси періодів Київської Русі, Північної війни та Полтавської битви та ін. Так, серед основних завдань Державного Музею історії Полтавської битви було “відображення прогресивного характеру спільної боротьби руського, українського і білоруського народів проти шведських загарбників і зрадників-мазепинців”²⁹. А під час висвітлення доби Київської Русі рецензенти вимагали в тексті тематико-експозиційного плану вживати вираз “Давньоруська держава” замість “Київська Русь”, наголошуючи тим самим на визначній ролі Росії, а не України у створенні й розвитку першої східнослов'янської держави²⁹.

Особливої шкоди музейній роботі завдала антирелігійна боротьба влади, в межах якої музеї повинні були викривати реакційну сутність релігії та церкви й виховувати атеїстично свідомих громадян. Ідеологічного спрямування надавали музеям постанови ЦК КПРС “Про заходи посилення науково-атеїстичної пропаганди в культурно-освітніх

закладах” від 9 квітня 1957 року, “Про завдання партійної пропаганди в сучасних умовах” від 11 листопада 1960 року та ін. Загострення боротьби з релігійними інституціями та віруючими викликали рішення XXI з’їзду КПРС (1962 р.), який найголовнішим завданням держави оголосив побудову комунізму та виховання комуністичного громадянина²⁴.

Після відомого виступу М. Хрущова на січневому 1961 року Пленумі ЦК КПРС, у якому він назвав недоцільним й ідеологічно хибним витрачання коштів на ремонт і реставрацію пам’яток історії та культури, поглибилися негативні тенденції щодо охорони історико-культурної спадщини, формування нігілістично-руйнівного ставлення місцевого керівництва до об’єктів старовини, і перш за все – культових споруд³⁰. Відповідно, недоцільно було витрачати кошти на придбання, ремонт чи реставрацію культових пам’яток.

У червні 1961 року Рада Міністрів УРСР вилучила зі списку пам’яток 364 об’єкти. Згідно з проведеною реєстрацією й паспортизацією пам’яток культури та архітектури протягом 1961 – 1963 рр. на території УРСР їхню кількість було необґрунтовано скорочено на 740 об’єктів (переважно культового походження) й це при тому, що серед них було багато унікальних і цінних у художньому та історичному аспектах пам’яток⁶. 1965 року комісія Міністерства культури СРСР зафіксувала скорочення на третину списку пам’яток архітектури України за рахунок вилучення багатьох культових споруд. Як наслідок, значну частину цінних пам’яток національного значення було назавжди втрачено для українського суспільства.

Порятунком для деяких культових споруд стало відкриття у їхніх приміщеннях музеїв, що виконували чітко визначену ідеологічну функцію. Так, згідно з владними директивами 1962 року усі історичні й архітектурні пам’ятки, будівлі та споруди, лабіринти печер перейшли у власність Києво-Печерського державного історико-культурного заповідника. Міністерство культури разом із Держбудом УРСР зобов’язували протягом січня – квітня 1963 року привести в належний стан територію заповідника й у травні 1963 року відкрити його для масового відвідування³¹. Напряма майбутньої діяльності музею-заповідника визначався як “науково-атеїстичний”³². Профільною на території заповідника ставала виставка “Наука і релігія”.

Пильна увага партійного керівництва спрямовувалась на кадровий склад музейних працівників. До прикладу, згідно з інформацією ЦК КПУ, 1973 року після перевірки в музеї народної архітектури й побуту Української РСР зафіксовано: “Серйозні недоліки допущено у доборі кадрів працівників музею. Так, внаслідок проявленої нерозбірливості у доборі кадрів та притуплення політичної пильності на роботу в музей прийнято на посаду художника-реставратора Сергієнка О.Ф., виключеного з Київського педінституту за ворожі прояви, на посаду завідувача фондами музею – Ковгара Б.Ф., колишнього випускника факультету журналістики Київського університету. Обидва вони використовували роботу в музеї як ширму для проведення націоналістичної пропаганди, виготовлення та поширення писань Самвидаву. Сергієнко і Ковгар за антирадянську діяльність заарештовані”³³.

У результаті такого адміністративного втручання та ідеологічного тиску музейні установи ставали біднішими й менш виразними в експозиційному плані, не виховували національну свідомість українців, не представляли та не популяризували власне українську історію й культуру, натомість формували образ “радянського способу життя” та “комуністичної людини”, що передбачало подальше злиття української нації з російською й знищення всього, що натякало на “українське”.

Ідеологічна політика влади та контроль за діяльністю музеїв об’єктивно призводили до перекручувань, викривлень і фальсифікації ними історичної дійсності, спотворення й нівелювання здобутків дожовтневого періоду розвитку українського суспільства та держави, до того, що ідеологічна доцільність витісняла історико-культурні пріоритети. Як наслідок, музеї ставали потужним засобом ідеологічної пропаганди, оскільки доносили до глядача через уречевлену систему необхідні ідеологічні штампи. У свою чергу, ідеологічна запрограмованість та одноманітність музеїв обмежувала світогляд українців, неправдиво висвітлювала історичне минуле й сучасність, формувала нігілістичне ставлення населення до об’єктів старовини, і перш за все, – до духовних цінностей і пам’яток.

Разом з тим, досягненням цієї доби в розвитку музеїв можна вважати зростання мережі культурно-освітніх закладів, відбудову та налагоджування роботи більшості музеїв республіки, реконструкцію історичних пам'яток, поповнення музейних фондів новими експонатами, залучення населення до відвідування музеїв і пропаганду їхньої діяльності, що сприяло організації вільного часу громадян та розширювало їхній світогляд.

Примітки:

1. З досвіду роботи музеїв УРСР. – К. : Держполітвидав, 1961. – Вип. 2. – 147 с.
2. Бондар М. М. Нариси музейної справи / М. М. Бондар, Г. Г. Мезенцева, Л. М. Славін. – К. : Вид-во Київського ун-ту, 1959. – 191 с.
3. Мезенцева Г. Г. Музеєзнавство / Г. Г. Мезенцева. – К. : Вища школа, 1980. – 120 с.
4. Войналович В. А. Досвід і проблеми охорони пам'яток історії та культури в 60 – 80-х роках / В. А. Войналович, Ю. З. Данилюк // Охорона, використання та пропаганда пам'яток історії та культури в Українській РСР. – К. : Інститут історії АН УРСР. – 1989. – Ч. IV. – С. 4 – 99.
5. Данилюк Ю. З. Розвиток громадських ініціатив по збереженню історико-культурної спадщини в 60 – 80-х роках / Ю. З. Данилюк // Охорона, використання та пропаганда пам'яток історії та культури в Українській РСР. – К. : Інститут історії АН УРСР. – 1989. – Ч. IV – С. 100 – 153.
6. Данилюк Ю. З. Державна політика щодо архітектурних пам'яток культового призначення у 60-х роках на Україні / Ю. З. Данилюк // Релігійна традиція в духовному відродженні України. – Полтава : [Б.в.], 1992. – С. 119 – 121.
7. Заремба С. З. Українське пам'яткознавство. Історія, теорія, сучасність / С. З. Заремба. – К. : Логос, 1995. – 447 с.
8. Тронько П. Т. Краєзнавство у відродженні духовності та культури / П. Т. Тронько. – К. : Рідний край, 1994. – 107 с.
9. Ярошенко Є. С. Українське музейництво в роки національно-визвольних змагань українського народу (1917 – 1918 рр.) / Є. С. Ярошенко // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 105 – 112.

10. Рутинський М. Й. Музеєзнавство: навч. посіб. / М. Й. Рутинський, О.В. Стецюк. – К. : Знання, 2008. – 428 с.
11. Маньковська Р.В. Музейництво в Україні / Р.В. Маньковська. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2000. – 140 с.
12. Крук О. І. Українські музеї у 1940 – 1970-х роках / О. І. Крук // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. – К., 2003. – Вип. 20 – 21.
13. Горбань І. Політика радянської влади 1940 – 1960-х років щодо збереження пам'яток християнської культури (колекції музею НТШ та МЕХП) / І. Горбань // Народоознавчі зошити. – 2003. – С. 376 – 378.
14. Державний архів Полтавської області (далі – ДАПО). – Ф. Р-6937. – Оп. 1. – Спр. 131. – Арк. 14.
15. ДАПО. – Ф. 7055. – Оп. 1. – Спр. 246. – Арк. 4.
16. Державний архів Харківської області. – Ф. 1682. – Оп. 1. – Спр. 17181. – Арк. 54 – 55.
17. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО). – Ф. 1. – Оп. 70. – Спр. 816. – Арк. 35.
18. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО). – Ф. 5116. – Оп. 10. – Спр. 6. – Арк. 39.
19. ЦДАВО. – Ф. 5116. – Спр. 64. – Арк. 3.
20. ДАПО. – Ф. 4085. – Оп. 3. – Спр. 1543. – Арк. 236.
21. ЦДАВО. – Ф. 5116. – Оп. 10. – Спр. 6. – Арк. 69.
22. ДАПО. – Ф. 3371. – Оп. 3. – Спр. 28. – Арк. 15.
23. ЦДАВО. – Ф. 5116. – Оп. 10. – Спр. 20. – Арк. 6 – 11.
24. ДАПО. – Ф. 7055. – Оп. 1. – Спр. 429. – Арк. 123.
25. ДАПО. – Ф. 7055. – Оп. 1. – Спр. 22. – Арк. 28.
26. ЦДАВО. – Ф. 5116. – Оп. 10. – Спр. 3. – Арк. 18 – 19.
27. ЦДАВО. – Ф. 5116. – Оп. 10. – Спр. 69 – Арк. 22 – 24.
28. ДАПО. – Ф. 7055. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 3.
29. ДАПО. – Ф. 7055. – Оп. 1. – Спр. 93. – Арк. 2.
30. Журавель Г. Громадські ініціативи в збереженні пам'яток церковної архітектури на Полтавщині (1960 – 90-ті роки) / Г. Журавель, І. Гавриленко // 2000-ліття християнства – слава віха в історії людства: матеріали наукових читань, 4 січня 2000 року. – Полтава : АСМІ, 2000. – С. 80 – 83.
31. ЦДАВО. – Ф. 5116. – Оп. 10. – Спр. 228. – Арк. 85.

32. ЦДАГО. – Ф. 1. – Оп. 31. – Спр. 3456. – Арк. 4.

33. ЦДАГО. – Ф. 1. – Оп. 32. – Спр. 657. – Арк. 3.

**Olga Tyevikova,
Victoria Voschenko**

Ideological aspects of Soviet Ukrainian museums in 1950 - 1960th years

The article focuses on the Soviet government ideological policy of the 1950 – 1960th years, realized museums. Authors describe the development trends of museums in that times and reveal the main ideological functions that perform these institutions. To analyze the ideological and propaganda activity that was performed museums. To study means and methods of ideological influence on the Ukrainian population and the results of such action. Authors conclude that the museum was a powerful means of ideological propaganda of Soviet power in Ukraine. So, museum analyzes not only as a cultural and educational institution, but also as an important social and political institution. Marxist-Leninist methodology was the basis for organizations of all types and forms of museum activities.

Museums mobilized to participate in all political campaigns of the Soviet government, stressed an important role of the Communist Party in Soviet society, spread Soviet communist ideology, promoted the idea of internationalism and friendship of nations in the USSR, the socialist way of life, industrialization, collective production, atheism, etc.

Ideological programmed of museums restrict their activities, led to the falsification of Ukrainian history, forgot of national traditions and loss of national values and interest.

Key words: *Soviet policy, communist ideology, propaganda and agitation, museum, museum activity, national values.*

Надійшла до редколегії 20.04.2017.